

Útmutató és segédanyag Pszichológiai megfigyelés 2020

DR. KISSNÉ DR. GOMBOS KATALIN

kissne.katalin@uni-eszterhazy.hu

Útmutató

Pszichológiai megfigyelés

Nappali

Tantárgy neve: Pszichológiai megfigyelés	Kódja: NBP_TA201G2	Kreditszáma: 2
A tanóra típusa (ea./szem./gyak./konz.) és száma: 26 óra /félév: 4X4 csoportos, 1X4 egyéni, 2 előkészítő, 2 záró óra		
Az értékelés módja: gyakorlati jegy		
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 2. félév		
Meghirdetés gyakorisága: Csak a tavaszi félévekben		
Oktatás nyelv (ha nem magyar):		
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): Tájékozódás az óvodában, iskolában		

Levelező

Tantárgy neve: **Pszichológiai megfigyelés**

Kódja:
LBP_TA201G2

Kreditszáma: **2**

A tanóra típusa (ea./szem./gyak./konz.) és száma: **8+2 óra csoportos, 16 egyéni**

Az értékelés módja: **gyakorlati jegy**

A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): **2. félév**

Meghirdetés gyakorisága:

Oktatás nyelv (ha nem magyar):

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): **Tájékozódás az óvodában, iskolában**

Oktatási cél: Közvetlen tapasztalatszerzés az osztály egészéről pszichológiai szempontok alapján. Az iskolai környezet, a tanuló és a tanár kapcsolatának, egymásra hatásának megfigyelése, megismerése.

Kialakítandó / fejlesztendő kompetenciák:

Tudás:

Pedagógiai szociálpszichológiai ismeretek birtokába jut a hallgató.

Képesség:

Képes a pedagógiai pszichológiai szempontok, csoportdinamikai folyamatok felismerésére, és a tanulói megismerésére.

Felismeri a tanulói közösségekben rejlő pszichológiai alapokon nyugvó lehetőségeket, az egyének közötti különbségeket.

Attitűd:

Attitűdváltozást eredményezhet a magatartásproblémák mögött álló pszichológiai motívumok felismerése.

Kialakul az elfogadó attitűd a más és különleges bánásmódot igénylő gyermekek iránt.

Autonómia és felelősség:

Önálló pszichológiai észrevételekre képes.

Kialakul a felelősségérzete az osztály tanulói beillesztése, a csoportkohézió növelése, a más és kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iránt.

Az oktatás tartalma és tervezett ütemezése

Egyéni gyakorlat

Nappali tagozaton:

- Ideje: 2020.03.05, délután
- Helye: Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Levelező tagozaton:

- Az egyéni gyakorlatot teljes egészében egyénileg szervezik a levelező hallgatók.
- A levelező képzésben tanuló hallgatók is részesülnek sárospataki helyszínű szakmai gyakorlatban a szabályoknak megfelelően 1/3-ad időmennyiségben: 8 óra megfigyelés Sárospatakon a gyakorló helyszínen, a pénteki konzultációs órarendjükbe illesztve.

Csoportos gyakorlat

Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Ideje: beosztás szerint

Csoportos gyakorlat

MEGFIGYELÉSI NAPLÓ (JEGYZŐKÖNYV) VEZETÉSE+MEGFIGYELÉSI
SZEMPONTOK

NAPPALI: 4X4 ÓRA, + ELŐKÉSZÍTŐ, ZÁRÓ ÓRA

LEVELEZŐ: 8 ÓRA SÁROSPATAKON+ ELŐKÉSZÍTŐ, ZÁRÓ ÓRA

CSOPORTOS GYAKORLAT - nappali

Dátum	Forma	Óra	Osztály	Tantárgy
II. 6	csoportos	1.	EKE-SCC 1-es terem	Előkészítés
		2.		
		3.		
II.13.	csoportos	1.	3.a	magyar
		2.	3.a	magyar
		3.	3.a	ének
		4.	205-ös terem	elemzés
II.20.	csoportos	1.	3.a	magyar
		2.	4.b	magyar
		3.	4.b	környezet
		4.		elemzés
II. 27.	csoportos	1.	3.a	magyar
		2.	2.b	matematika
		3.	3.a	ének
		4.	205-ös terem	elemzés
III. 05	csoportos	1.	2.b	matek
		2.	4.b	magyar
		3.	3.a	rajz
	egyéni	4-9.	3.a	elemzés, napközi
III. 12.	csoportos	1.	EKE-SCC 1. -es terem	Záróóra
		2.		
		3.		

CSOPORTOS GYAKORLAT - levelező

Óra	Osztály	Tárgy
1. 8.00 - 8.45	I. csoport 2.b	Matek
	II. csoport 3.a	Magyar
2. 9.00 – 9.45	3.a	Magyar
3. 10.00 – 10.45	3.a	Ének
4. 10.55 – 11.40	3.a	Matek
5. 11.50 – 12.35	205-ös terem	Elemzés
6. 12.40 – 13.25	Ebédszünet	
7. 13.45 – 14.30	I. csoport 2.b	Udvar
	II. csoport 3.a	
8. 14.30 – 15.15	I. csoport 2.b	Tanulás a napköziben
9. 15.15 – 16.00	II. csoport 3.a	

Osztálytanítók (mentorpedagógusok)

2.b Nagy Pálma Mária; Jaskó Beatrix (a gyakorlat szervezője)

3.a Lipcsei Gáborné (Éva néni)

4.a Jaskóné Jeszenszki Marika

Követelmények

Követelmény 1

A hallgatók a szakmai gyakorlatokon folyamatosan megfigyelési jegyzőkönyvet vezetnek a megadott minta alapján, beszámolót írnak, és a gyakorlat végén a tapasztalataikról egy összegző előadást tartanak.

- **Megfigyelési jegyzőkönyvet** folyamatosan vezetik a gyakorlat során a megadott sablon alapján (I. melléklet)! Ajánlott az első félévben megkezdett gyakorlati hospitálási füzetükbe, naplójukba jegyzetelni.
- A gyakorlati napra tervezett **megfigyelési kérdéseket** nyomtatott formában vigyék magukkal a gyakorlatra!
- A megfigyelési jegyzőkönyvet (I. melléklet) a megfigyelési szempontok alapján kidolgozott beszámolóval együtt **az e-learning felületre** PDF formátumban feltöltik. Fedőlap legyen (név, szak, tagozat, kurzus neve, oktató, megfigyelés címe)! Hivatkozzanak a szakirodalomra a megfigyelési kérdések kifejtésénél!
- Határidő nappali tagozaton: a gyakorlatot követő hét hétfőjéig , levelező tagozaton 2020. április 30.
 - Nappali tagozaton az osztálytanító vagy mentorpedagógus meg szeretné tekinteni a megfigyelési jegyzőkönyvet, akkor a gyakorlati nap végén adják át neki, és a következő nap folyamán a pedagógussal megbeszélt időpontban a csoportvezető hallgató menjen érte!
 - Levelező tagozaton: a gyakorlatvezető mentorpedagógus ellenőrzi a megfigyelési jegyzőkönyvet. Feltölteni csak a sárospataki gyakorlaton készült jegyzőkönyvet kell!

Követelmények 2.

Összefoglaló előadás

A féléves tapasztalatairól a hallgató köteles egy **összefoglaló előadást** készíteni PPT formátumban, aminek bemutatása a félév végén az oktató szervezésében a csoport, érdeklődő oktatók, gyakorló iskolai szakvezetők vezetők előtt zajlik. Ennek a bemutatónak a minősége a félév végi értékelés része.

- Az összegző beszámoló (PPT) kb. 10 diából álljon, és a következőket tartalmazza: a gyakorlati hely bemutatása, az megfigyelési szempontok bemutatása, önreflexiók (pl.: hogyan érezte magát, mit tanult a gyakorlat során, mik az előnyei melyek a határai a jelen gyakorlatnak, milyen szépségei, nehézségei vannak a pedagógusmunkának, melyek a legégetőbb pszichológiai kérdések, problémák, stb.)
- Az összegző beszámolóban ajánlott a szakirodalomra való hivatkozás. A Ppt előadás az irodalomjegyzékkel záruljon.

Követelmények 3.

Jelenlét, pótlás

A jelenlétet a **jelenléti íven** (a tematika mellékletében található) a gyakorlatvezető igazolja, csoportos gyakorlatokon az egyetemi oktató, egyéni gyakorlaton a mentorpedagógus (tanító). A jelenléti ívet a gyakorlati felelős hallgató átadja az oktátónak a záró órán.

Betegség miatt **elmaradt gyakorlatot** pótolni kell, a hiányzást igazolni kell. A gyakorlatszervező mentorpedagógussal kell önállóan egyeztetni a gyakorlat helyéről, idejéről. A gyakorló iskola lehetőségei végesek, nem köteles időt, helyet biztosítani a hallgató számára!

A hallgatók megjelenésére, magatartására vonatkozó elvárások

- A hallgató köteles a foglalkozás/tanóra előtt a kijelölt teremben megjelenni, késéssel a pedagógiai munkát nem zavarhatja.
- Az iskolában általános követelmény a házirendnek, pedagógusokkal szembeni elvárásoknak megfelelő megjelenés, öltözködés és viselkedés.
- A hallgató a megfigyelés alatt maradjon háttérben, ne zavarja a foglalkozást, a tanórát!
- Ha a hallgató megjelenése és viselkedése nem az előírásoknak megfelelő, a gyakorlati napon nem vehet részt, illetve eltanácsolása szükséges.

Megfigyelési jegyzőkönyv

MINDEN GYAKORLATON MEGFIGYELÉSI JEGYZŐKÖNYVET KELL VEZETNIE!

A PSZICHOLÓGIA ÉSZREVÉTELEIT A KIADOTT MEGFIGYELÉSI SZEMPOTOK FIGYELEMBE VÉTELÉVEL JEGYEZZE LE!

Megfigyelési jegyzőkönyv

Fejléc: A megfigyelési jegyzőkönyv mindig fejléccel kezdődik.

Tanegység: Pszichológiai megfigyelés
Készítette: név, neptunkód
Megfigyelés helye: iskola
Ideje:
Osztály:
Osztálytanítók:
Tantárgy:

Idő	Az óra/foglalkozás menete, feladatok Tanulói, tanári tevékenységek		Pszichológiai észrevételek (A napi megfigyelési kérdéseknek megfelelő megjegyzések is!)
7.30- 8.00	Érkezés, a tanulók csendben készülnek az órára.	Az órai szemléltetőeszközöket készíti elő.	Mindenki csendesen tevékenykedik. Nyugodt légkör uralkodik.
8.00-8.45	1. óra: olvasás	A tanár a tanári asztal előtt áll, mérsékelt, de határozott hangon beszél.	Környezet: - meleg, barátságos terem - A falakon a gyerekek munkái, segédeszközök
8.00-8.03	Az óra menete		
8.00-8.03	- Légzőgyakorlat A gyerekek lelkesek. Az egyik tanuló a padjában matat.		
8.03-8.10	Gyorsolvasási gyakorlat		
	3. ...		
	4.		
	5. ...		

Segédanyag a megfigyelési szempontokhoz

A TEMATIKÁBAN TALÁLHATÓ IRODALOM ALAPJÁN MÁS IRODALMAKAT IS FELHASZNÁLHATNAK.

A MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK KIFEJTÉSÉNÉL HIVATKOZZANAK EZEKRE!

Környezet

AZ ISKOLA ÉPÜLETÉNEK, AZ OSZTÁLYTEREMNEK MEGFIGYELÉSE

AZ ISKOLA ÉPÜLETE ÉS KÖRNYEZETE: ÍRJA LE, MILYEN BENYOMÁSA, ÉRZÉSE VAN AZ ISKOLAÉPÜLET KÜLSEJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK MEGFIGYELÉSE ALAPJÁN. (INTROSPEKCIÓ) TETSZIK-E ÖNNEK? VÁLASZÁT INDOKOLJA!

AZ ISKOLA BELSŐ KÖRNYEZETE: MEGFIGYELÉSE ALAPJÁN ÍRJA LE, MILYEN ELŐNYEI, HÁTRÁNYAI VANNAK AZ ÉPÜLET BELSŐ TEREINEK. MELYIK AZ ISKOLA LEGSZEBB VAGY LEGKELLEMESEBB BELSŐ RÉSZE, MIÉRT? MELYIK AZ ISKOLÁNAK AZ A RÉSZE (HELYISÉG, TÉRRÉSZ), AHOL NEM SZÍVESEN TARTÓZKODNAK A GYEREKEK, MIÉRT?

AZ OSZTÁLYTEREM: MILYEN AZ OSZTÁLYTEREM HANGULATA? MILYEN BERENDEZÉSI TÁRGYAK VANNAK AZ OSZTÁLYTEREMBEN, MILYEN SZÍNEK URALKODNAK, EZEKNEK MILYEN HATÁSA VAN? (INTROSPEKCIÓ) A GYEREKEK MUNKÁI HELYET KAPNAK-E A TEREMBEN?

VISELKEDÉSI SZABÁLYOK, HÁZIREND LEÍRÁSA, KIFÜGGESZTETT ÉRTÉKELÉS VAN-E AZ OSZTÁLYTEREMBEN, HOL VAN ELHELYEZVE, MILYEN FORMÁBAN, MILYEN HATÁSSAL VAN A GYEREKEKRE?

Az iskolai épület állapota

DURÁN-NARUCKI, V. (2008). SCHOOL BUILDING CONDITION, SCHOOL ATTENDANCE, AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN NEW YORK CITY PUBLIC SCHOOLS: A MEDIATION MODEL. *JOURNAL OF ENVIROMENTAL PSYCHOLOGY* 28, 278-286. CIKK ALAPJÁN

Irodalom a témával kapcsolatosan

Berner (1993) azt találta, hogy a az **iskolai épületek** (Washington DC-ben) **előre jelezik a diákok tanulmányi eredményeit.**

Maxwell (1999) 21 állami iskolában vizsgálta a tanulmányi eredményeket az épület felújítása előtt és után. A **harmadik és hatodik osztályosoknál a matematika teszteredmények javultak,** de az olvasási teljesítmény nem.

Maxwell 2007-ben azt találta, hogy az **iskola-előkészítő gyerekek kognitív képességeit befolyásolja az osztályterem fizikai környezetének minősége.** Azokban az osztálytermekben, melyek jobb fizikai környezettel rendelkeztek (jobban lehetett a gyerekeket ellenőrizni, több hely adódott az elvonulásra) a kognitív képességek tesztelésén magasabb pontszámokat értek el, mint a rosszabb körülmények között lévő kortársaik

O'Neil és Oats (2001) az iskolai lehetőségek hatását vizsgálták a tanulmányi eredményekre, a viselkedésre, az iskolalátogatásra és a tanári munkára. Pozitív kapcsolatot találtak az **iskolai épület állapota** (az iskolai előjárók pontszáma alapján) és a diákok standardizált teszteken elért **eredményei** közt.

Lewis (2001) azt találta, hogy az **iskola állapota kihat az általános iskolás gyerekek teljesítményére**, még ha különböző képességeik, lehetőségeik is vannak a gyerekeknek. Tiszta összefüggés mutatkozik, hogy a **lerobbant iskolák egészségi és logisztikai okok miatt nem járul hozzá az iskolai sikerhez**. Befolyásolják a gyermekek egészségügyi állapotát a kockázati tényezők – a csöpögő vízvezeték, a penész, a fertőzések, a törött berendezések – rossz hatással vannak a tanulásra. Nem akarnak a gyerekek ronda, ijesztő, veszélyes iskolába járni, ha pedig nem jár, a tanulmányi eredménye romlik

Az **iskolai környezet befolyása**: mind a vonzó (iskolaépület, osztályterem, kiállított művészeti alkotások), mind az elhanyagolt **anyagi körülményekkel** (graffitik a falon, összetört berendezési tárgyak) kapcsolatosan, az iskolán belül és kívül (elhagyatott helyek, ahol a tanulók ellenőrzés nélkül vannak.), a **szomszédos környezet befolyásolja a serdülők iskolakerülését**, és a **cigaretta, marihuána és alkohol használatot** (Cohen, Trostle, 1990) .

A fizikai környezet hatása az iskolai teljesítményre

- Az újabb elmélet (Altman, 1991; Heft, 2001) a környezet aktív szerepét hangsúlyozta. A személyi és fizikai környezetnek egyaránt fontos szerepe van a viselkedésre.
- Az iskola minősége is hat a tanulásra
- Az otthonuk után az iskola a legfontosabb tényező a gyermekek fejlődésében, hiszen az iskolában töltik a gyermekek az idejük nagy részét

A tanuló

Y

3. gyakorlat

AZ OSZTÁLY TANULÓINAK ÉLETKORI SAJÁTOSSÁGAI

ÍRJA LE SAJÁT SZAVAIVAL, MILYEN ÉLETKORI SAJÁTOSSÁGOKAT FIGYELT MEG AZ OSZTÁLY TANULÓINÁL. MILYEN TULAJDONSÁGOK AZOK, AMELYEK AZ OSZTÁLY MINDEN TANULÓJÁRA IGAZAK, MELYEK INKÁBB AZ ÓVODÁS KORÚ ÉS MELYEK FŐKÉNT AZ ALSÓS GYEREKEKRE JELLEMZŐEK?

A TANULÓK KÖZTI KÜLÖNBSÉGEK (MÁSSÁG, HOLDUDVARHATÁS, ELŐÍTÉLETEK)

FIGYELJE MEG, HOGY VANNAK-E KÜLÖNLEGES VISELKEDÉSŰ VAGY ÉRDEKES KÜLSEJŰ TANULÓK AZ OSZTÁLYBAN! MIBEN MÁSOK ŐK? MILYEN A „MÁS” TANULÓ(K) VISZONYA A TÖBBI TANULÓVAL, PEDAGÓGUSOKKAL? MILYEN AZ OSZTÁLY VISZONYULÁSA EHHEZ (EZEKHEZ) A TANULÓ(K)HOZ? MILYEN BENYOMÁSAI VANNAK ÖNNEK A „MÁS” TANULÓVAL KAPCSOLATOSAN?

MILYEN PSZICHOLÓGIAI KÜLÖNBSÉGEKET FIGYELT MEG A TANULÓK KÖZÖTT (ISMERETEK, KÉPESSÉGEK, ATTITŰDÖK, ÉRTÉKEK, MOTIVÁCIÓ, STB)? MIBEN LÁTJA A KÜLÖNBSÉGEK KIALAKULÁSÁNAK OKÁT?

Kisiskoláskor

(7-10 ÉV)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

GERÉB GY.: *PSZICHOLÓGIA* JEGYZET

VAJDA ZS.:

Iskolaérettség

Az iskolai tanulás alapvető feltétele.

Iskolára való alkalmasságot jelent, megfelelő feltételei vannak.

Pszichikus iskolaérettség:

- akaratlagos folyamatok dominanciája
- feladattudat, kitartás
- figyelmi képesség (20 perc)
- értelmi képességek
- önállóság, szociális érettség stb.

Biológiai iskolaérettség:

- arányos testalkat kialakulása, első alakváltozás
- idegrendszeri fejlettség, kiegyensúlyozottság
- mozgás összerendezettsége
- ép érzékszervek
- kielégítő általános egészségi állapot

Szomatikus jellemzők:

az első alakváltozás kora,
arányos testalkat előrehaladott myelinizáció,
a serkentés és gátlás egyensúlyba kerül,
megteremtődik a finommozgások
szabályozásának az idegi feltétele.

Testi fejlődés és mozgásfejlődés

- Fogváltás
- A szervezet teherbíró képessége nő.
- Nő a szív és tüdő kapacitása.
- Magas színvonalú mozgás, bármit elvégez.
- Javul az egyensúlyérzék, koordináció.
- Nagy a mozgásigény.

Érzékelés, észlelés

az érzékszervek érzékenysége megnő,
a szinkretizmus felszámolódik,
kialakul az analitikus, elemző észlelés,
lehetővé válik a szempontok szerinti, tudatosan irányított megfigyelés,
az önálló megfigyelés érzelem és érdeklődésvezérelt,
a megismerést az első jelzőrendszer túlsúlya jellemzi.

Észlelésében megjelenik a többszempontság, érti az egyszerűbb összefüggéseket.

Térészlelése:

decentrált.

Időészlelése:

egyre inkább a mért időhöz kapcsolódik.

Mozgásészlelése:

többszemponතු viszonyításra képes.

Emlékezet

mechanikus bevésés,
a megőrzés időtartama megnő,
a felidézés szószerinti,
rohamosan bővül a szóemlékezet,
a megértés másodlagos,
a késleltetett felidézés eredményesebb
(reminiscencia).

Képzelet:

elsősorban reprodukív jellegű,
a külső irányítás miatt az alkotó képzelet
átmenetileg visszafogott,
tartalmában a mese és a valóság szétválik,
az elképzelésben egyre nagyobb szerepet
kap a realitás.

Gondolkodás

Gondolkodás

szemlélethez kötött, konkrét fogalmi,
az iskola konkrét tudományos fogalmakat
alapoz,

a lényegmegragadást a képiség és az érzelmi
színezet akadályozza,

egyre gyakoribbak az általánosítások.

A fogalom-meghatározás fejlődése

funkció szerint: amit megiszunk,

tágabb fogalom alá rendelés: egy folyadék,

a lényeges jegyek összefoglalása: a víz színtelen, szagtalan, átlátszó folyadék, az élet nélkülözhetetlen feltétele.

A fogalmai

A fogalmak csoportokba szerveződnek

Érti az összefüggéseket, pontosan használja a tanult kifejezéseket.

A fogalomcsoportok egyre biztosabbak:

Következtetései, ítéletei tapasztalatának gyakran téves általánosításai

Következtetései

Következtetései, ítéletei tapasztalatának gyakran téves általánosításai

Következtetései jellemzően deduktív típusúak

Az okságot gyakran saját tapasztalatával, ennek hiányában meseszerű elemekkel magyarázza

Az ok - okozati összefüggés felismerése fokozatosan jut el a lényegig

Érzelmei

egyre inkább az akarat szabályozása alá kerülnek,
kiegyensúlyozott időszak,
gyakoriak az ambivalens érzelmek,
helyzethez igazodó intenzív átélés, adekvát kifejezés,
nem jellemzőek a tartós érzelmek (harag, rokonszenv, ellenszenv),
jelen vannak a magasabb rendű érzelmek.

Erkölcsei érzelmek:

már megértett erkölcsi normához kapcsolódnak, kevésbé függ a felnőtt véleményétől

egyre jellemzőbb lesz az elvárásoknak való megfelelés,

az érzelmek cselekvésszabályozó erővé válnak (feladattudat, kötelességérzet),

megjelenik az erkölcsi helyzetek elmzése.

Merev szabálykövetés jellemző

Az erkölcsi fejlődés Kohlberg szerint:

prekonvencionális erkölcs (jó cselekedet az, amit mások annak tartanak)

konvencionális erkölcs (az a jó gyerek aki betartja a szabályokat),

posztkonvencionális erkölcs (a jó cselekedet értékvezérelt, pl. becsületesség).

Esztétikai érzelem

forrása a tartalom,

megtanulja a valóság elemeit szépként értelmezni (megérti miért szép?),

fenntartás nélkül átveszi a felnőtt esztétikai értékeit, azt tartja szépnek,
amit a felnőtt is szépnek tart.

Intellektuális érzelmek

a tanulási tevékenységhez kapcsolódnak,
fontossá válik a sikerélmény, amely a tanulás hajtóereje lesz,
a kíváncsiság fokozódik, alaposabb elemzésre indít,
az eredményes értelmi tevékenység további erőpróbákra készítet (versenyek).

Akarat

az iskolai tanulás valódi akarati cselekvést feltételez,
rövid idejű célkitűzések, de céljai inkább másoktól származnak,
a motívumok harca érzelemvezérelt,
döntéseiben befolyásolható,
a cselekvésgondolat jelentőségét nehezen ismeri fel,
végrehajtásában irányításra, biztatásra, ellenőrzésre szorul.

Társas kapcsolatok:

szülő-gyermek viszony,
kortárskapcsolatok, fiúk-lányok viszonya,
tanár-diák kapcsolat, az iskolára vonatkozó attitűd
alakulása.

Társas kapcsolatok fejlődése

Átpártolás

Javul a kommunikációs képesség, mimika, hanghordozás.

Egyre több pszichológiai sajátosságot említ a leírásokban.

Empátia, segítségnyújtás jellemző.

A kisiskoláskori csoport biztonságot, támaszt jelent. Fontos a társas helyzet! Fiúk és lányok csoportjai különbözőek.

9-10 éves kor: érdeklődés fejlődése, hobbi, gyűjtés, tudásvágy!

Rajzfejlődés

szemléleti realizmus
(valóságű ábrázolás)

többszintű ábrázolás

Pl.: kanyarodó út, takarás, domb.

Játékfejlődés

7 éves kortól figyelhető meg a szabályjáték.

7 év: még labilis a szabálytudat

10 év: fogalmi szint, a szabályok kölcsönös megegyezésen alapulnak.

12 év: a szabályalkotás a játék

13 év: túlkapás megszűnik, a szabályok felnőtt módon való alkalmazása.

4. sz. feladatlap

KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ TANULÓK (HH, HHH, SNI, BTM)

ÍRJA LE AZ OSZTÁLYÁBAN A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ TANULÓK SZÁZALÉKOS ARÁNYÁT VAGY SZÁMÁT, FOGALMAZZA MEG A MEGFIGYELT JELLEMZŐKET.

FIGYELJE MEG, MILYEN A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEKNEK A VISZONYA AZ ISKOLÁHOZ, A TANULÁSHOZ, AZ OSZTÁLYHOZ, A TANÍTÓHOZ ÉS FORDÍTVA!

FIGYELJE MEG, MILYEN NEHÉZSÉGEK ADÓDNAK A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK SZÁMÁRA, HOGYAN SEGÍTI ŐKET AZ ISKOLA, AZ OSZTÁLYTANÍTÓ VAGY MÁSI

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló:

az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló:

az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottnan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A GYERMEKEK PEDAGÓGIAI-PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐI

3.1. KIEMELT FIGYELMET, KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEK

Magyarországon a 2011.évi CXCV. a nemzeti köznevelésről szóló törvény meghatározása szerint: a kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő gyermekeket, tanulókat 4§(12) három kategóriába sorolja.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (SNI)

„Sajátos nevelési igényű az a gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”. 4§ (23.)

Az integrált nevelés-oktatás a sajátos nevelési igényű gyermekek többségi intézményben, az épekkel történő együttnevelését jelenti.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló:

„Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján (az előző Köznevelési Törvény szerint a nevelési tanácsadó szakvéleménye alapján) az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. 4§ (2.)

Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló:

„Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség. 4§ (13.)”

2011. évi CXC. tv. a nemzeti köznevelésről (Nkt.)

Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók nevelése, oktatása 47. § tartalmazza.

A HH ÉS A HHH GYERMEKEK JELLEMZŐI

45. § A Gyvt. VIII. Fejezete a következő 67/A. §-sal és azt megelőzően a következő alcímmel egészül ki:

1.„A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzet megállapítása

67/A. § (1) Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
- b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,
- c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükségglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

(2) Halmozottan hátrányos helyzetű

- a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,
- b) a nevelésbe vett gyermek,
- c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

(3) A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelemre - külön döntésben, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsággal egyező időtartamra - megállapítja a gyermek, nagykorúvá vált gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

(4) A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását követően is kérelmezhető. Ebben az esetben az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállását a kérelem benyújtásának időpontjára vonatkozólag kell vizsgálni, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet a kérelem benyújtásának napjától a fennálló rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény időtartamára állapítható meg.

(5) A gyámhatóság a tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt utógondozói ellátásának igénybevételét elrendelő határozatában megállapítja a halmozottan hátrányos helyzet fennállását. A gyámhatóság a gyermek nevelésbe vételét és a tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt utógondozói ellátásának igénybevételét elrendelő jogerős határozatát megküldi a 138. § (1) bekezdése szerinti nyilvántartást vezető gyámhatóság részére.

(6) A gyámhatóság a tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt utógondozói ellátásának megszűnése vagy megszüntetése esetén megállapítja a halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megszűnését. A gyámhatóság a gyermek nevelésbe vételének és a tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt utógondozói ellátásának megszűnéséről vagy megszüntetéséről szóló jogerős határozatát megküldi a 138. § (1) bekezdése szerinti nyilvántartást vezető gyámhatóság részére.”

A tanító

5. sz. feladatlap

TANÍTÓ EGYÉNISÉGÉNEK HATÁSA AZ OSZTÁLY MAGATARTÁSÁRA

Vezetési stílus, nevelési attitűd

MILYEN HATÁSA VAN A MEGFIGYELT TANÍTÓ, TANÍTÓK VEZETÉSI STÍLUSÁNAK ÉS NEVELÉSI ATTITÜDJÉNEK AZ OSZTÁLY HANGULATÁRA, MUNKAKEZDÉRE, TANULÁSÁRA? JEGYEZZEN LE MEGFIGYELT KONKRÉTUMOKÁT ÉS FOGLALJA ÖSSZE MEGLÁTÁSAIT.

A pedagógusszerep pszichológiai jellemzői:

akarjon tanítani – hivatástudat

tudjon tanítani:

(magas szintű szaktudás, általános műveltség, aktuális eseményekben való tájékozottság)

megfelelő közlőképesség:(tudás átadásának képessége, érzelmek, akarat kifejezésének képessége, metakommunikációs jelek vétele, értelmezése)

Rendelkezzen a tanításhoz szükséges képességekkel

(min.5 képesség)

- megfigyelőképesség, megosztott figyelem
- képzelet
- kreativitás
- szervezőképesség
- igényesség
- gazdag és rugalmas viselkedésrepertoár
- gyors helyzetfelismerés, konstruktív helyzetalkotás
- pedagógiai helyzetek, jelenségek elemzésének képessége

-

másokkal való együttműködés képessége és igénye

-kongruencia (hitelesség), önmaga vállalása

-empátia, tolerancia, humanizmus, tapintat

-mentális egészség

-optimizmus

-humor

A nevelői típusok és vezetési stílusok.

Vezetési stílusok (Lewin)

Lásd: Módszerek rövidfilm: <https://www.youtube.com/watch?v=satfAW5Ksoc>

- Óvodás gyerekekből hozott létre három csoportot, három különböző vezetési stílussal.
- Az első csoport vezetője **tekintélyelvű** volt. A csoportban szigorú rendszabályok uralkodtak. Minden kérdésben a vezető döntött, a döntést a tagok nem befolyásolhatták. A vezető döntötte el, hogy mi lesz a feladat: álarcok készítése. Az ilyen típusú csoportban a csoportléggör rossz volt, a hangulat nyomott, sok agresszív megnyilvánulást lehetett megfigyelni. A teljesítmény nem volt rossz a gyerekek sok álarcot készítettek, de munkájukban kevés kreativitásról tettek tanúbizonyságot.
- A második csoport **demokratikus** vezetésű volt. Együtt beszéltek meg, hogy mi lesz a feladat, a tagok bizonyos önállóságot élveztek, bár az alapszabályok mindenkire vonatkoztak. A csoportléggör jó volt, a gyerekek szívesen és jókedvűen vettek részt a munkában. Kevesebb álarcot készítettek ugyan, mint az első csoport tagjai, de sokkal kreatívabban.
- A harmadik csoportban anarchikus „**laissez-faire**” vezetési mód érvényesült. A vezető közönyös volt, a gyerekekre mindent ráhagyott, nem voltak utasítások, nem voltak szabályok. Ebben a csoportléggörben a gyerekek jól érezték magukat, szívesen játszottak együtt, de könnyen elvadult eldurvult a játék. Számottevő teljesítményről ebben az esetben nem beszélhetünk.

Vezetési stílusok

Autokratikus	Demokratikus	Liberális
minden fontos kérdésben a vezető intézkedik, dönt.	fontos kérdésekben a csoport vita után dönt, ezt a vezető bátorítja és segíti.	csoportos vagy egyéni döntés teljes szabadsága a vezető részvétele nélkül. Jellemző: kiszámíthatatlanság Ráhagyó, megengedő ,

nevelési-irányítási stílusa – osztályvezetési stratégiák

- ökológiai stratégia: a tanár az egész környezetet, az egész helyzetet igyekszik kézben tartani
- szervezeti hatásokon alapuló stratégia: a tanár a szabályokra hivatkozik és ehhez igazítja viselkedését
- fejlődéslélektani stratégia: azon alapul, hogy a diákok életkoruknak, intelligenciájuknak megfelelően más-más módszerrel közelíthető meg
- pszichodinamikus stratégia: a tanár igyekszik feltárni és megérteni a gyerek fegyelmezetlenségének rejtett okait illetve célját.

NEVELÉSI attitűdök

A PEDAGÓGIAI GYAKORLAT ÉS A NEVELÉSRŐL ALKOTOTT ELKÉPZELÉSEK SZINTÉZISE, A PEDAGÓGUS OSZTÁLY IRÁNTI ATTITÚDJÉNEK, A GYEREKEKKEL KAPCSOLATOS ELKÉPZELÉSEINEK, ELVÁRÁSAINAK ÉS CSELEKVÉSI MINTÁINAK SZINTÉZISE.

Fajtái

meleg-megengedő : bizalommal fordulhat a nevelőhöz a diák, oldott légkört teremt.

Meleg-korlátozó: túlzott irányítás, kevés tanulói szabadság

Hideg-megengedő: közömbös, gyerek közeledését elutasítja, kötelességszerű munkavégzés

Hideg-korlátozó: bizalmatlan a tanulókkal szemben, teljesítménycentrikus, túlzott szigor, negatív emóciók jellemzik, szakmai tekintélyét, hozzáértését bizonyítja állandóan.

Szülői nevelési attitűdök

<i>Kontroll</i>	<i>érzelmi odafordulás</i>	
	<i>meleg, érzékeny, gyerekközpontú</i>	<i>hideg, elutasító, szülőközpontú</i>
<i>kontrolláló , követelő</i>	irányító (megkívánó)	tekintélyelvű (megkövetelő)
<i>engedékeny, nem kontrolláló</i>	megengedő	elhanyagoló

irányító családok

- az **indoklással, megbeszéléssel** elért kontrollt tartják fontosnak (nagyobb önbizalom, biztosabb önkontroll és erősebb kíváncsisággal)
-

engedékeny családok

- kerülik a túlzott kontrollt, és úgy gondolják, a gyerekek **önálló döntéseket** kell hozni

tekintélyelvű családok

- meghatározott normákhoz való alkalmazkodást követelnek meg és az **engedelmességre** helyezik a hangsúlyt (gyakran stresszel társul)

elhanyagoló családok

- a szülő nem érdeklődik a gyerek problémája iránt, **közönyös, elutasító**; a gyerek **nem tudja kontrollálni** kitöréseit, a pillanat gyönyöreinek él

Irányító (megkívánó) stílus

követelés

érzelmi melegség

gyerekek véleményének és érzéseinek figyelembevétele

kevés büntetés.

Magas mércét állítanak a gyerekek elé, és az

egyénségük kifejlesztésére ösztönzik őket.

A gyerekek jellemzői:

barátságosság

együttműködés

nagyfokú önállóság

jó önkontroll

önérvényesítés

erős teljesítménymotiváció

Tekintélyelvű (megkövetelő) stílus

szabályközpontúság

engedelmességre nevelés

a rend, a munka és a hagyomány tisztelete

saját elvárás, tekintély fontosabb, mint a gyerek igényei

nincs alkudozás

gyakori büntetés.

A gyerekek jellemzői:

kezdemenyezés hiánya

kreativitás hiánya

visszahúzóds

alacsony teljesítménymotiváció

agresszivitás

bűntudat.

Engedékeny (megengedő) stílus:

gyerekcentrikus nevelői attitűd

kevés korlátozás

nagy szabadságot adnak a gyerekeknek

nem nagyon fegyelmeznek

túlzottan engedékenyek.

A gyerekek jellemzői:

Éretlenség

Önállótlanág

Felelőtlenég

Gyakran indulatosak.

Elhanyagoló stílus

Közönyösség

Elutasítás

A gyerekek jellemzői:

Impulzivitás

Agresszivitás

Gyakran kapcsolódnak antiszociális csoportokhoz

Hedonizmus.

TANULÓ – TANÍTÓ KAPCSOLAT

FEJTSE KI, HOGY MILYENNEK TALÁLTA AZ OSZTÁLY ÉS AZ OSZTÁLYTANÍTÓ
VISZONYÁT! (BARÁTSÁGOS, TÁVOLSÁGTARTÓ, KONFLIKTUSOS, STB.)
MINEK KÖSZÖNHETŐ A KAPCSOLAT MINŐSÉGE A MEGFIGYELT
OSZTÁLYBAN?

A tanár-diák kapcsolat összetevői

Függőségi viszony (szimmetria, aszimmetria)

aszimmetrikus függőség: alá-fölérendeltségi viszony, mivel a tanár hatalommal rendelkezik

a hatalom fajtái

formális elvi

funkcionális, szakértői

tevékenységből fakadó

Tekintély

egyrészt a hivatali hatalomból származik

másrészt személyi hatalomból, melynek alapja a hitelesség (szakértelem, megbízhatóság)

Szimmetria: csak a tevékenység szempontjából lehet, amikor a tanár ugyanazt a tevékenységet végzi, mint a diák

a tanár közösségben betöltött szerepe

háromféle magatartásmód:

- a tanár hangsúlyozza a kívülállóságát
- a tanár a közösség elfogadott vezetője
- a tanár társ, egy közös tevékenység részese

Lásd még:

Gombos K., Bányai É., Varga K. (2009). A tanulás affektív pszichológiai szempontból. In: Golnhofer E. (szerk.). Tanulás sokszínű világa. Tanulásfelfogások különböző nézőpontokból. *Pedagógusképzés*, 7(36). Tematikus szám. 103-127.o.

Kissné Gombos K.(2009). Az oktatás, nevelés érzelmi háttere affektív pszichológiai szempontból. 50 éves a felsőfokú Pedagógusképzés. *Sárospataki Pedagógiai Füzetek*, 26. Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak, 43-50.o.

Gombos K. (2011). Kötődés a tanárokhoz. *Órszavak*. URL: http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/03_kissne_gombos_k.pdf. Letöltés ideje: 2011. március 07. hétfő, 11:08

AZ OSZTÁLY

AZ OSZTÁLY LÉGKÖRE

MILYEN AZ OSZTÁLY ÁLTALÁNOS HANGULATA? MI AZ, AMI MEGHATÁROZZA A HANGULATOT, HOGYAN? (TANÁRI SZEMÉLYISÉG, OSZTÁLY, TANULÓI EGYÉNISÉG, KÖRNYEZET, TANESZKÖZÖK, MUNKAFORMÁK, STB.)

Léggör jellemzők

Barátságos

Egymásra figyelő

Ösztönző

Gondoskodó

Oldott

Vidám

Közömbös

Feszült

Merev

Fenyegető

Lásd: http://www.magyarpedagogia.hu/document/Vass_MP1012.pdf

Az osztályban kialakult légkör döntően befolyásolja a tanulást.

Az osztályban uralkodó hangulat három tényező függvényének köszönhető:

- a tanár beállítódása a diákokkal szemben; a tanulók magatartása a tanárral szemben;
- a tanárok egymás közötti és a nyilvánossággal kialakított kapcsolata.
- A kapcsolat a tanár és a diák beállítódásától függ (G. Donáth, 1977).

A tanulási lehetőségek három szinten befolyásolják az eredményeket:

1. szint: Anyagi szint
2. szint: A szociális interakció szintje
3. szint: Környezeti szint

1. szint: Anyagi szint

Az iskolai épület állapota közvetlenül hat a gyermekek tanulására. Pl.: nem megfelelő hőmérséklet az osztályteremben, WC-k rossz állapota diszkomfort érzetet nyújtanak, ami kihat a tanulásra. Ez, ha továbbgyűrűzik, hiányzáshoz vezet.

Másrészt a gyerekek fizikailag is nagyon érzékenyek a környezetre, ha nem megfelelő a környezet (levegő szennyezettsége) meg is betegedhetnek, ami hiányzáshoz vezet

2. szint: A szociális interakció szintje

Az iskola állapot befolyásolja a használói közötti közvetlen interakciókat. A lerobbant épület nem megfelelő környezet a munka és a tanulás számára. A diákok nem mennek szívesen iskolába. A hiányzás a tanulmányi eredmények romlásához vezet.

A tanárok és a kisegítő személyzet is frusztráltabb lehet egy olyan környezetben, ahol mindennapi akadályokkal kell megküzdeniük, így nem tudnak egy szívélyes tanulási környezetet nyújtani. A szülők sem szívesen küldik az olyan iskolákba a gyermekeiket, ahol ilyen tanárokat látnak.

3.szint: Környezeti szint

Az iskola falai, padlók, WC-ék rossz állapota nemcsak fizikai jellemzők, hanem olyan hatások, amik szociális és kulturális kontextusban is értelmezhetők. Például egy eltört WC azt sugallja, hogy nem törődnek a dolgokkal, nincs felelőse semminek. A környezet jelentéssel bíró tényező (Heft 2001)

Ez a szint nagyon fontos a gyermek tanulmányi eredményessége szempontjából. Az iskolának olyan helynek kell lennie, ahol a gyermek biztonságban érzi magát, érzi, hogy értékelik őt, vigyáznak rá. Ha elhanyagolják a környezetet (ijesztő termék, rossz állapotú mosdók) ez beépülhet a fiatalok önmagukról alkotott képükbe. Eppen akkor, amikor a személyiségfejlődés kritikus pontján járnak. Az iskola a fejlődés környezete (Bronfenbrenner, 1979)

Az iskolák a szociális kapcsolatok rendszerét is tükrözik. Az elhanyagolt iskolai épületek azt az üzenetet közvetítik a diákoknak, tanároknak, szülőknek, hogy elhagyatottak, nincsenek értékek. Ez is befolyásolhatja a hiányzásokat, így pedig az eredményeket.

Az iskolai környezet társadalmi normákat közvetít, amit a gyerekek belsővé tesznek, internalizálnak, elfogadják, mint a dolgok normális rendjét. Így az iskolai környezet kulcsszerepet játszik a gyermek fejlődésében, vagy akadályozásában.

KONFLIKTUSOK AZ OSZTÁLYBAN

1. ÍRJA LE *MILYEN KONFLIKTUSOK FORDULNAK ELŐ* EBBEN A SZAKMAI GYAKORLATI EGYSÉGBEN AZ OSZTÁLY-
BAN! MI A KIVÁLTÓ OKA EZEKNEK A KONFLIKTUSOKNAK ÉS HOGYAN SIKERÜL MEGOLDANI A KONFLIKTUST?
2. *MILYEN MAGATARTÁSPROBLÉMÁK FORDULNAK ELŐ* EBBEN A SZAKMAI GYAKORLATI EGYSÉGBEN AZ OSZTÁLYBAN? HOGYAN KEZELI EZEKET A TANÍTÓ? MILYEN MEGOLDÁSI MÓDOKAT TAPASZTALT?

Konfliktus

Hunyadi-Szekszárdi: konfliktusok az iskolában

A konfliktus

Olyan összeütközés. Amelynek során

- Igények
- Szándékok
- Vágyak
- Törekvések
- Értékek

Kerülnek egymással szembe.

Gyakran erős negatív érzelmi töltéssel rendelkezik

Heves indulatokat vált ki.

- Az érzelmek hevessége függ
 - A konfliktus hordozójának/ hordozóinak
 - személyiségétől
 - Aktuális mentálhigiénés állapotától
 - A közvetlen környezet feszültségeitől.

Értelmezhető

Lehatárolható jelenséggként (aktuális hangulat)

Komplex folyamat szerves részeként megjelenő

- Előzményekkel, érési folyamattal, csúcsponttal, kimenettel és következményekkel rendelkező sajátos folyamat.
- A konfliktusfolyamatok egymással kapcsolatot alkothatnak, egyes konfliktusok hierarchiába rendeződhetnek.

A pedagógus számára a *konfliktus folyamatként való értelmezése* a legcélszerűbb.

Az iskolai/óvodai konfliktus *komplex, dinamikus* folyamat,

Rövid idő alatt kell informálódnia és döntenie a pedagógusnak, mit tegyen, hogyan viselkedjen.

Konfliktus gyakorisága függ

Általános feszültségi szint, amelyben a társadalom, intézmény, csoport, egyén él.

Az adott csoport társas légkörétől.

Az iskola ethoszától (légkör, értékrend, szellemiség, rejtett tanterv)

Tantestület, tanulócsoporthoz közti kohéziótól,

Egyének empátiájának, toleranciájának, kommunikációs, kapcsolatteremtési képesség szintje, a közvélemény tartalma, minősége.

A pedagógus szerepe a konfliktusokban

Belső (intraperszonális) konfliktus

Egyetlen ember pszichikumában lejátszódó konfliktus.

Pedagóguspályán ilyen a **szerepkonfliktus**.

Döntési helyzetekben gyakori, amikor az egyénnek mérlegelnie kell bizonyos választási lehetőségek közül.

A pedagógus legfőbb eszköze a **személyisége**: alapvető feltétele a belső konfliktusok kezelése.

Külső (interperszonális) konfliktus

Lehet a pedagógus kiváltója, aktív, passzív.

Különböző konfliktus megoldási stratégiákat alkalmazhat.

Eredhet az adott intézmény működéséből.

Diákok között lezajló konfliktusok (intervencióra szükség van vagy nem; lehet bíró vagy mediátor)

A konfliktusok megjelenése és lefolyás

Nyílt interakció (manifeszt) – egyetlen vagy több ismétlődő, verbális vagy cselekedeti összeütközés

Rejtett (látens) – nincs hagyománya a konfliktus vállalásának; a problémákat a nehéz körülményekre vezetik vissza

Relevancia (jelentőség) alapján

Látszatkonfliktus – nem tekinthető valódi konfliktusnak; rövid idejű, a felszínen zajló, többnyire félreértésen alapuló, indulatos megnyilvánulás

Peremkonfliktus – gyenge hatású, gyors lefolyású, mely pedagógiai eszközökkel rövid idő alatt megszüntethető

Központi konfliktus – mélyen és hosszan befolyásolja a pedagógiai folyamatot

Extrém konfliktus – erős, hosszantartó; súlyos válságok és devianciák is felléphetnek mind az egyén mind a csoport életében , külső szakemberek szükségesek.

Elkerülhetetlen

- Pszichológiai, szociálpszichológiai okokból
- Pl.: iskolakezdés, életkori szakaszok, stb
 - Megfelelő tudással fel lehet rá készülni.

Kívánatos, elkerülhetetlen

- pl: saját egyéni vélemények kifejezése, érdekérvényesítés, stb
 - Ezek megoldása, vállalása a demokrácia lényeges feltétele.

Hatása

konstruktív

- Gazdagítja az egyén önismeretét
- Javítja a szociometriai státusát
- Minőségileg magasabb szintre emeli a kapcsolatot
- Növeli a csoport kohézióját
- Differenciáltabbá, megalapozottabbá teszi a közvéleményt
- Elavult struktúrák lebontására ösztönöz, felek együttműködésének alapja
- Félreértések tisztázódnak

destruktív

- Diszfunkcionális
- Negatív következményekkel jár
- Aláássa az önbizalmat
- Megrontja a kapcsolatot
- Szétzilálja a csoportot
- Erőszakhoz, káoszhoz vezet.

A konfliktusok funkciói a nevelés folyamatában

kommunikációs funkció

- Felszínre kerülnek a lappangó problémák

jelző, eredményvizsgálati funkció

- A pedagógus számára jelző értékű, felhívja a figyelmet a problémákra; árnyaltabbá teszik a megismerést

önismereti funkció

- Ráirányítják a figyelmet a pedagógiai tévedésekre, hibás döntésekre

képességfejlesztő funkció

- A saját élményű konfliktusok módot adnak a szociális tanulásra, a szociális képességek (empátia, tolerancia, kommunikációs, kooperációs, problémamegoldó) fejlesztésére

Szociális funkció

- A demokrácia működtetése során fellépő konfliktusok vállalása, kezelése során mód nyílik az állampolgári képességek megalapozására, kifejtésére

Metodikai funkció

- A nevelési folyamaton kívül eső konfliktusok feldolgozása hozzájárul a helyes konfliktuskezelési szemlélet kialakításához

Konfliktus megoldási modell

a, A pedagógus mint a folyamat felelős irányítója

G.E. Becker

Perem- és központi konfliktusok esetén használható

1. A konfliktus leírása

Egy fiú az órán kényelmesen kicsomagolja a kenyerét, kitesz az asztalra egy almát, két paradicsomot, két kemény tojást, egy sótartót, leteríti az asztalra a szalvétáját, és láthatóan nagy élvezettel táplálkozni kezd.

2. A konfliktus relevanciájának meghatározása

A pedagógus számára peremkonfliktus

3. Az első reakció meggondolása

Megpróbálja a dolgot észrevétlen hagyni, hogy ideje legyen meggondolni az első reakciót.

4. Szempontváltás

A **tanárt** bosszantja, esetleg frusztrálja a gyerek nyílt provokációja. Gondot jelent a megfelelő reagálás, mert a többi gy várja a fejleményeket.

A **gyerek** a bátorságát akarja fitogtatni, vagy próbálja akarja tenni a tanárát, hogy meddig tűr.

A társainak imponálni akar.

Az órát akar húzni, megúszni a felelést.

5. Cselekvési lehetőségek gyűjtése

1.	Kidobni az osztályból az érintett fiút.	1.	Figyelman kívül hagyni a dolgot.
2.	Általános uzsonnaszünetet adni.	2.	Elvenni az ennivalót.
3.	Megkérni, hogy ne egyen tovább.	3.	Megtiltani a további evést, és indokolni a tiltást.
4.	Megtiltani, hogy tovább egyen.	4.	Figyelmeztetni, hogy szünetben szokás enni.
5.	Megkérdezni, nem ad-e az uzsonnájából.	5.	Megkérdezni a tett okát.
6.	Az értelmére hivatkozni.	6.	Megkérdezni a többieket, hogy nem éhesek-e, és igenlő válasz esetén meghosszabbítani a szünetet.
7.	Jó étvágyat kívánni neki.	7.	Az óra után beszélni az érintettel.
8.	Megbeszélni az ügyet az osztállyal.		

6. A cselekvés lehetőségeinek értékelése

1=elutasítom

2=esetleg elfogadom

3=elfogadom

A lehetőségek sorszáma	Minősítés
1	
2	
3	
4	
5	
6	
...	

A megoldási koncepció kialakítása

Becker szerint

Először nem venni tudomást az esetről.

Ha a fiú nem hagyja abba az evést, megszavaztatni, hogy szükség van-e a szünet meghosszabbítására.

Ha így dönt az osztály, a tanárnak joga van megnyújtani az órát a következő szünet rovására.

Ha nem így dönt, fel kell szólítani az érintettet, hogy társai döntése alapján halassza az evést a következő szünetre.

B, Kooperatív konfliktusmegoldás

A, Mi a probléma?

19.o.

B, A probléma feltérképezése:

A konfliktus közvetlen és közvetett érintettjei szükségletinek és félelmeinek számbavétele

C, Cselekvési lehetőségek (megoldási alternatívák gyűjtése)

D, Az összegyűjtött alternatívák értékelése és a megfelelők kiválasztása

A pedagógus és gyerekek közti konfliktus

Széles skálán mozognak: tréfától a személy elleni támadásig

Jellegzetes konfliktusforrás: az **iskolai szabályok** működtetése során található **következetlenség**

A szabályok maguk **működésképtelenek**

Tanulók ki akarják próbálni, meddig mehetnek el, a **határok** próbálgatása

A **pedagógus személyiségéből**, viselkedéséből, beszédmódjából adódó lehetőségek (cél a figyelemelterelés)

A tanuló magára akarja irányítani a **figyelmet**

A tanuló népszerűsége, vagy jobb szociális helyhez szeretne jutni

Tanár-diák: A tanulónak választani kell a pedagógus és a diákok normái között.

A tanár a diákokat egymás iránti szolidaritás feladására kényszeríti

Személyes tekintély megfellebezhetetlen, tévedhetetlen hatalomhoz való görvsös ragaszkodás

A tanulók túl és alulterhelése

Bizonyos személyiségjellemzők (gátlásosság, önértékelési zavarok, érettlenség, túlérettség, életkori sajátosságok)

Nem megfelelő mentálhigiénés állapotban lévő tanuló

Agresszió, ha a tanulók frusztráltak

Tömegkomm-erőszakos minták

A konfliktusmegoldás menete

A problémák tudatosítása, tisztázása

A konfliktus okainak megismerése

Szempontváltás

A megoldási lehetőségek feltérképezése, értékelése, megfelelő kiválasztása

A megoldás hatékonyságának utólagos értékelése

A konfliktusok konstruktív megoldásához szükséges képességek

Önmagunk és mások tisztelete

Figyelem és megértési készség

Beleélőképeség = empátia

Önérvényesítés

Együttműködés a csoportban

Nyíltság és kritikus gondolkodás

Fantázia, kreativitás, humor

Irodalomjegyzék

Lásd a tematikát

AZ OSZTÁLY, MINT CSOPORT. AZ OSZTÁLY SZERKEZETE

JELLEMEZZE AZ OSZTÁLY SZERKEZETÉT (KISCSOPORTOK, KLIKKEK, PÁROK, MAGÁNYOSOK SZÁMA, ÖSSZETÉTELE)! MILYEN POZITÍV ÉS NEGATÍV PSZICHOLÓGIAI HATÁSOK EREDNEK A SZERKEZETI JELLEMZŐKBŐL?

MILYEN TANULÓI SZEREPEK FORDULNAK ELŐ AZ OSZTÁLYBAN (VEZÉR, STRÉBER, BOHÓC)? HOGYAN ALAKULNAK KI A SZEREPEK? MILYEN KONKRÉTUMOKAT TAPASZTALT A MAI GYAKORLATON?

KIK A VEZETŐ EGYÉNISÉGEK? MIT GONDOL, HOGYAN VÁLTAK EZEK A TANULÓK VEZETŐVÉ? MA MILYEN KONKRÉT MEGNYILVÁNULÁSAIKAT TAPASZTALTA?

MILYEN CSOPORTNORMÁKAT FEDEZ FEL AZ OSZTÁLYBAN? MI AZ OKA A KIALAKULÁSUKNAK? AZ EGYES NORMÁK MILYEN KONKRÉTUMAIT FEDEZTE FEL MA?

Osztály

Az egyéni és pedagógiai célok önálló törvényszerűségekkel rendelkező szerveződési mezője.

Olyan **kiscsoport**, melyben megvalósul a folyamatos **társas interakció**.

Az osztály szerkezete, stukturálódása

FORMÁLIS SZERKEZET

szervezeti struktúra – munkamegosztás

INFORMÁLIS SZERKEZET

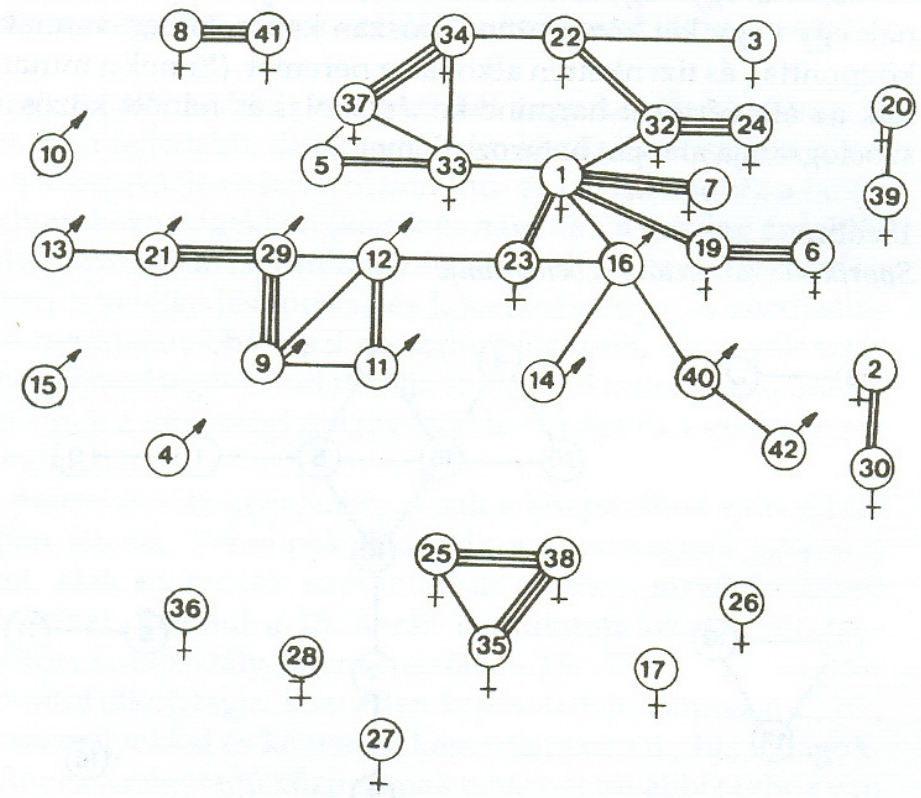
rokonszenv - ellenszenv : *szociometria*

A szociogram

A kölcsönös rokonszenvi választások alapján felrajzolt csoportszerkezeti hálózat, a társas mezőt alkotó kapcsolatok térképe.
A kölcsönösségi táblázat grafikus ábrázolása.

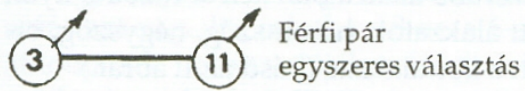
16. ábra

Gimnáziumi 2. osztály szociogramja

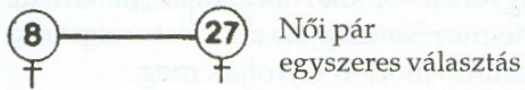

A szociogram

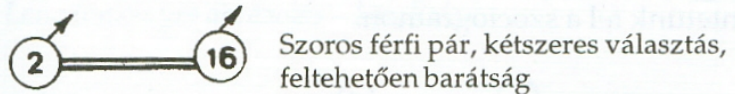
Tipikus alakzatok

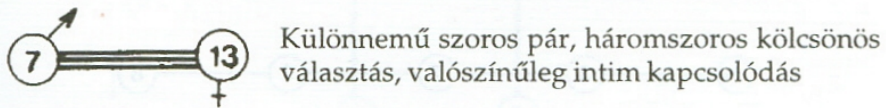
Férfi pár
egyszeres választás

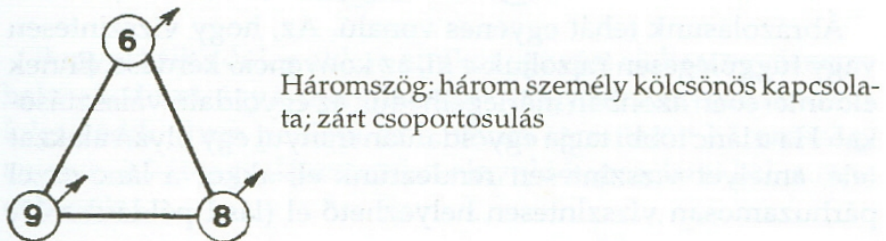
Női pár
egyszeres választás

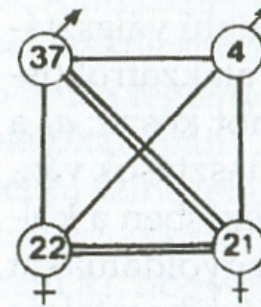
Szoros férfi pár, kétszeres választás,
feltehetően barátság

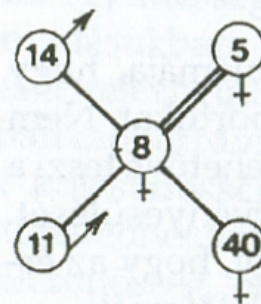
Különnemű szoros pár, háromszoros kölcsönös
választás, valószínűleg intim kapcsolódás

Háromszög: három személy kölcsönös kapcsola-
ta; zárt csoportosulás

Zárt négyzet: négy személy hat kölcsönös kap-
csolata, sűrű csoportosulás

Csillag: egy személynek több kölcsönös kapcsola-
ta van, de azok között, akikhez ő kötődik, nincs
kapcsolat; a csillag középpontját nevezzük
„sztárhelyzet”-nek.

Az osztály szerkezete

Akikre különösen figyelni kell:

-perem:

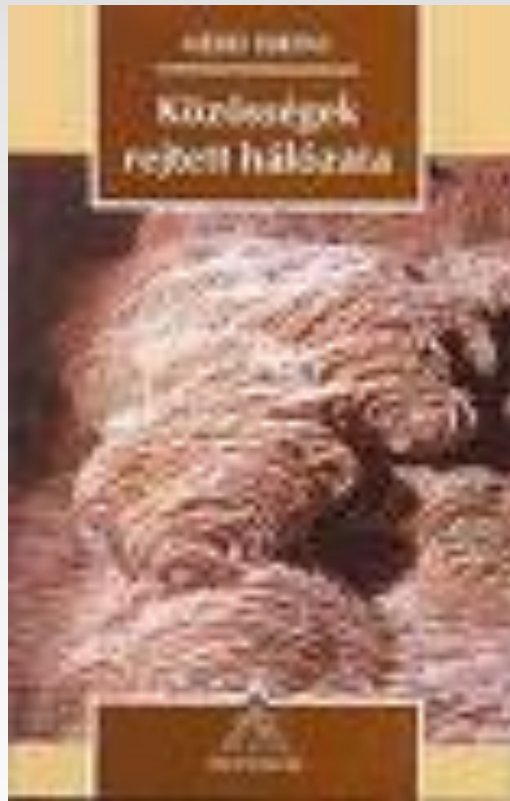
- (1) nem választ és őt se választják - magányos
- (2) ő választ, de őt nem választják
- (3) őt választják, de ő nem viszonzza

-centrum, sztár

Egy iskolai osztály működése akkor optimális, ha

- szerkezete több központú,
- a gyerekek sok kötődési szállal kapcsolódnak,
- szűk a perem, és
- a peremre nem a gyengék szorulnak, hanem azok, akiknek lakóhelyük, sajátos érdeklődésük miatt más közösségben vannak barátaik.

Ajánlott irodalom

MÉREI Ferenc: Közösségek rejtett hálózata
(több kiadás)

Osztálydinamika

Osztálydinamika

- Rejtett feszültség
- Manifeszt történések háttere
- Cselekedetek belső indítéka
- Tagok kölcsönhatásaiban jelenik meg
- Egyensúlyra törekvés

Csoportdinamika:

1. Szerepkeresés
2. Szeretetkeresés
3. Önérvényesítés
4. Autonómia
5. Bűntudat
6. Rivalizáció
7. Csábítás
8. Provokáció
9. Stigma
10. Szexualitás

Diákszerepek az osztályban

BROCHER:

KONSTRUKTÍV:

1. Kezdeményezők
2. Véleménynyilvánítók
3. Kérdezők
4. Informátorok
5. Szabályalkotók
6. Általánosítók
7. Engedelmeskedők

DESTRUKTÍV:

1. Akadékoskodók
2. Hírharangok
3. Mindentudók
4. Vetélkedők

Szociális szerepek az osztályban

<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=920>

A fiatalok iskolai teljesítményét erősen meghatározza, hogy mennyire találunk a csoporton belül a személyiségüknek megfelelő, pozitív szerepet. Mivel egyik legfőbb törekvésük a megfelelő csoportpozíció elfoglalása, az iskola akkor van szerencsés helyzetben, ha ez a csoportszerep és a csoport egészének normái megfelelnek az iskolai értékeknek. A csoport alakulásának fontos katalizátora lehet a pedagógus (osztályfőnök), ezért jó, ha minél inkább tisztában vagyunk a kamaszcsoportok jellegzetességeivel.

Milyen szerepek kínálóznak a kamaszok csoportján belül?

Fenyő D. György: Osztálytermek topográfiája (Mit üzen egy osztály ülésrendjével az iskolának?) Taní-tani, 1997./ 3. sz.

Közvetlenül az ajtó mellett, a kijáráshoz, „a menekülés útjához” közel ülő tanulók a kívülállók, akik nem tartoznak oda. Gyakran kabátban, táskával az ölükben ülnek. Ők azok, akik utoljára lépnek az osztályterembe, és az óra végén először mennek ki onnan. Nem kötődnek az osztályhoz, és az iskolához (a tanításhoz) sem.

A tanári asztal előtt, az ablak felőli oldalon a tanárral, az iskola értékrendjével lojálisok ülnek. Ők a tanártól várják a támogatást. Kevésbé kötődnek az osztályhoz, lehet, hogy tartanak az osztálytársaktól.

Az ajtó oldalán lévő legsötétebb sarokban ülnek a „lázadók”. Nekik a hivatalos értékekkel szembeni kortárs értékrendjük, titkaik vannak. Ők az ellenzék.

Az ablak felőli oldalon, hátul ül az autonómok csoportja. Fölényesen viselkednek az iskolával, kicsit le is nézhetik az iskolai tudást, bár jól tanulnak. Nekik van saját szakterületük, amihez jól értenek. Konkrét tervekért, programokért lelkesednek.

Egyik oldalon, közép-tájon ülnek a szorgalmasok. Még látják-hallják a tanárt, de nem ülnek nagyon közel hozzá. Tanulásukat érdeklődés és kötelességtudat vezérli. Szociális érzékük mindig egy lépéssel intellektuális jelenlétük és érzékük után halad.

Az ablak melletti középső hely a fény világa. A tudás, értelem, tanulás fényéé. Itt ülnek a legjobb tanulók, vagy a legtehetségesebbek. Gyakran kitűnő tanulók, és szociális érzékük is fejlett.

Az osztályterem közepére ülnek be azok, akik szeretnének sokakkal jóban lenni. Megszervezik az osztálykirándulásokat, a közös szórakozásokat. Az osztálytársakkal szolidárisak inkább, mint a tanárokkal, de velük sem állnak szemben. Szociális érzékük fejlett.